

Avalent>Perekonnaasjad ja pärimine>Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [Pt](#) originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Swipe to change

portugali keel**Abielu lahutamine ja kooselu lõpetamine**

Portugal

1 Millistel tingimustel abielu lahutatakse?

Portugalis on võimalik abielu lahutada kas vastastikusel kokkuleppel või kohtulikult.

Esimese võimaluse puhul peavad mõlemad abikaasad olema nõus abielu lahutamise ja põhimõtteliselt ka abi vajavale abikaasale elatismaksete tasumisega, vanemliku vastutuse teostamisega seoses alaealiste lastega ning kokku leppima abikaasade ühise kodu kasutamises.

Kohtuliku lahutuse korral esitab üks abikaasa teise vastu hagi, tuginedes seaduslikult kindlaks tehtud asjaoludele, mis olenemata abikaasadele omistatavast süüst tõendavad abielu pöördumatut lõppemist.

2 Millistel alustel abielu lahutatakse?

Kui abielu lahutatakse vastastikusel kokkuleppel, ei pea abikaasad oma avaldust põhjendama.

Abielu on kohtulikult võimalik lahutada ka järgmistel alustel:

- de facto* lahusel ühe aasta jooksul. Leitakse, et *de facto* lahuseluga on abielu lahutamise eesmärgil tegemist siis, kui abikaasadel puudub kooselu ning üks abikaasadest või kumbki neist ei soovi kooselu taastada;
- muutus teise abikaasa vaimses tervises, mis on kestnud juba üle aasta ja mis olukorra tõsiduse tõttu seab ohtu kooselu võimalikkuse;
- isik on ära olnud vähemalt ühe aasta, kusjuures temalt ei ole saadud mingeid teateid;
- mis tahes muud asjaolud, mis olenemata abikaasadele omistatavast süüst tõendavad abielu pöördumatut lõppemist.

3 Millised on abielu lahutamise õiguslikud tagajärjed seoses**3.1 abikaasadevaheliste isiklike suhetega (nt perekonnanimi)**

Lahutusega lõpeb abielu ning sellel on samasugune õigusmõju nagu abielu lõppemisel surma korral, välja arvatud seaduses sätestatud erandjuhtudel.

Lahutuse tagajärjed hakkavad kehtima hetkest, mil vastav otsus muutub lõplikuks ja selle peale ei ole enam võimalik esitada apellatsiooni, kuid abikaasadevaheliste varaliste suhetega seoses kohaldatakse neid tagajärgi tagasiulatuvalt alates hagiavalduse esitamise kuupäevast.

Kui menetluse käigus leiab kinnitust abikaasade *de facto* lahusel, võib ükskõik kumb abikaasadest nõuda, et lahutuse tagajärgi kohaldataks tagasiulatuvalt alates lahusel algamise päevast vastavalt otsuses sätestatule.

Olenemata lahutusest võib abikaasa perekonnanime võtnud pool selle alles jätta, kui abikaasa on sellega nõus või kui kohus annab selleks loa, võttes arvesse esitatud põhjendusi. Endise abikaasa nõusoleku võib anda notariaalse dokumendi, kohtus koostatud dokumendi (menetlusosalise poolt kohtumenetluse protokollil kantud tahteavaldus) või perekonnaseisuametniku juuresolekul tehtud avalduse kujul. Endise abikaasa perekonnanime kasutamise loa avalduse võib kohtule esitada lahutusmenetluse käigus või eraldi menetluse raames ning seda isegi pärast abielu lahutamist.

3.2 vara jagamise abikaasade vahel

Lahutuse korral ei tohi kumbki abikaasa saada rohkem, kui nad oleksid saanud juhul, kui nende abielu oleks sõlmitud sellise korra alusel, mille kohaselt käsitatakse abikaasade vara ühisvarana.

Mõlemad abikaasad kaotavad kõik teiselt abikaasalt või kolmandalt isikult seoses abieluga saadud või saada olevad või abieluseisusest tulenevad hüved olenemata sellest, kas nende hüvede saamise õigus on saadud enne või pärast abielu sõlmimist. Hüvede andja võib otsustada, et hüved kanduvad edasi abielust sündinud lastele.

Lahutuse tagajärjed seoses abikaasadevaheliste varaliste suhetega hakkavad kehtima hetkest, mil lahutusotsus muutub lõplikuks ja selle peale ei ole enam võimalik esitada apellatsiooni, kuid neid tagajärgi kohaldatakse tagasiulatuvalt alates hagiavalduse esitamise kuupäevast.

Kui menetluse käigus leiab kinnitust abikaasade *de facto* lahusel, võib ükskõik kumb abikaasadest nõuda, et lahutuse tagajärgi kohaldataks tagasiulatuvalt alates lahusel algamise päevast vastavalt otsuses sätestatule.

Kohus võib üürida abikaasade ühise kodu ühele abikaasadest tema avalduse alusel olenemata sellest, kas see kodu on abikaasade ühisvara või kuulub teisele abikaasale, võttes sealjuures eelkõige arvesse mõlema abikaasa vajadusi ja abielust sündinud laste huve. Kodu üürimise suhtes kohaldatakse eluruumide üüri käsitlevaid eeskirju, kuid kohus võib kokkuleppe tingimused kindlaks määrata pärast abikaasade ärakuulamist ning võib lõpetada üürilepingu üürileandja nõudmisel, kui see on põhjendatud ülekaalukate asjaoludega. Kindlaksmääratud tingimusi – olenemata sellest, kas need tingimused on kindlaks määratud abikaasade vahelise kokkuleppe heakskiitmisega või kohtumäärusega – võib muuta hagita menetlusi käsitlevate üldeeskirjade kohaselt.

3.3 abikaasade alaealiste lastega

Lahutuse, lahusel, abielu tühistamise või kehtetuks tunnistamise korral lepitakse lastega seotud küsimused, neile makstav elatis ja elatise maksmise viis kindlaks vanematevahelises kokkuleppes, mille peab heaks kiitma kohus (või perekonnaseisuametnik vastastikusel kokkuleppel algavat lahusel või toimuvat lahutust käsitleva menetluse raames).

Kokkuleppe puudumise korral teeb otsuse kohus, pidades silmas alaealise huvisid, sealhulgas huvi säilitada lähedased suhted mõlema vanemaga, soodustades kokkulepete sõlmimist ja kiites need heaks või tehes otsuseid, mis soodustavad lapse piisavat suhtlemist mõlema vanemaga ja vastutuse jagamist mõlema vanema vahel. Alaealise hooldusõigus võidakse anda ühele vanematest, kolmandale isikule või ümberkasvatus- või hooldusasutusele.

Lisateabe saamiseks vt vanemlikku vastutust käsitlev teabeleht.

3.4 abikaasa ülalpidamise kohustusega?

Mõlemad abikaasad peavad ennast pärast lahutust ise üleval pidama. Ükskõik kummal abikaasal on olenemata lahutuse liigist õigus saada elatist. Õiglust silmas pidades võidakse elatise saamise õiguse andmisest keelduda.

Elatise summa kindlaksmääramisel peab kohus arvesse võtma abielu kestust, abikaasade panust pere finantsvarasse, abikaasade vanust ja tervislikku seisundit, nende kutsequalifikatsiooni ja tööhõivevõimalusi, aega, mis neil tõenäoliselt kulub abikaasade ühiste laste üleskasvatamisele, nende sissetulekut ja tulu ning üldiselt kõiki asjaolusid, mis mõjutavad elatist saava abikaasa vajadusi ja elatist maksva isiku võimalusi.

Kohus peab esikohale seadma elatist maksma kohustatud abikaasa mis tahes ülalpidamiskohustused lapse ees võrreldes kohustustega, mis tulenevad lahutusest ja on seotud elatise maksmisega endisele abikaasale.

Elatist saama õigustatud abikaasal ei ole õigust nõuda abieluuegse elatustaseme säilitamist.

Lisateabe saamiseks vt elatistõudeid käsitlev teabeleht.

4 Mida tähendab õigusmõiste „lahuselu” igapäevaelus?

Lahuselu tulemusel ei lõpe abielu, vaid lõpevad kooselu ja abistamisega seotud kohustused, ilma et see mõjutaks õigust saada elatist.

Vara seisukohast kaasnevad lahuseluga samasugused tagajärjed nagu abielu lahutamiseiga.

Lahuselu lõpeb abikaasade leppimisega või abielu lahutamiseiga.

5 Millised on lahuselu eeltingimused?

Lahuselu tingimused – olenemata sellest, kas lahuselu on kohtulik või on seda alustatud vastastikusel kokkuleppel – on *mutatis mutandis* samasugused nagu kohtuliku lahutuse korral.

6 Millised on lahuselu õiguslikud tagajärjed?

Nagu on kirjeldatud küsimusele nr 4 antud vastuses, lõpevad lahuselu tulemusel kooselu ja abistamisega seotud kohustused, ilma et see mõjutaks õigust saada elatist. Vara seisukohast kaasnevad lahuseluga samasugused tagajärjed nagu abielu lahutamiseiga.

Lahutust käsitlevaid sätteid kohaldatakse lahuselu suhtes *mutatis mutandis*.

Lahuselu võidakse asendada lahutusega, kuigi lahuselu ei ole abielu lahutamise eeltingimus ega lahutusmenetluse üks etapp.

Kui abikaasad ei ole ära leppinud ühe aasta jooksul pärast seda, kui lahuselu võimaldav kohtumäärus (olenemata sellest, kas lahuselu on kohtulik või on seda alustatud vastastikusel kokkuleppel) muutus lõplikuks ja edasikaebamatuks, võib ükskõik kumb neist taotleda lahuselu asendamist lahutustega. Kui seda taotlevad mõlemad abikaasad, ei pea järgima nimetatud perioodi ja kohtuotsus tehakse kohe.

Kui lahuselu asendamist lahutusega taotleb üks abikaasast, teavitatakse teist abikaasat isiklikult või tema õigusesindaja kaudu võimalusest esitada 15 päeva jooksul kaebus, mis võib põhineda vaid abikaasade leppimisel. Pärast tõendite saamist teeb kohus kaebuse kohta otsuse 15 päeva jooksul.

Lahuselu asendamist lahutusega võib taotleda ka mis tahes perekonnaseisuametis. Faktiliselt ja õiguslikult põhjendatud taotlus tuleb esitada avalduse kujul perekonnaseisuametile koos tõendusmaterjalidega ja dokumentaalsete tõenditega.

Kostjat teavitatakse võimalusest esitada kaebus 15 päeva jooksul ning võimalusest esitada tõendusmaterjali ja dokumentaalsete tõendeid.

Kui kaebust ei esitata ning leitakse, et hageja märgitud asjaolud on omaks võetud, tunnistab perekonnaseisuametnik pärast õigusnõuete täitmise kontrollimist avalduse rahuldatuks.

Kui esitatakse kaebus, korraldab perekonnaseisuametnik 15 päeva jooksul lepituskohutumise ning võib ette näha õigustoimingute tegemise ja selliste tõendite esitamise, mis on vajalikud õigusnõuete täitmise kontrollimiseks.

Kui kostja on esitanud kaebuse ja kokkuleppele jõudmine osutub võimatuks, palutakse pooltel esitada oma argumentid ja taotleda uute tõendite esitamist kaheksa päeva jooksul. Seejärel saadetakse asi menetlemiseks sellele pädevale esimese astme kohtule, kelle tööpiirkonnas asjaomane perekonnaseisuamet töötab.

Kui asi on suunatud menetlemiseks kohtusse, käsib kohtunik esitada tõendid ja määrab kindlaks kohtuistungi toimumise aja.

7 Mida tähendab mõiste „abielu kehtetuks tunnistamine” igapäevaelus?

Abielu kehtetuks tunnistamine tähendab abielu õigusmõju lõpetamist, tuginedes abielu mõjutavale olulisele puudusele.

8 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise eeltingimused?

Kehtetuks võib tunnistada abielu, mis on sõlmitud järgmistel tingimustel:

- a) kui on olemas mõni kehtetuks tunnistamist põhjustav asjaolu (absoluutne või suhteline);
- b) kui puudus ühe või mõlema abikaasa nõusolek või kui nõusolek anti ekslikult või sunni all;
- c) kui kohal ei viibinud tunnistajad, kuid see oli seaduse kohaselt nõutav.

Allpool on esitatud absoluutsed kehtetuks tunnistamist põhjustavad asjaolud, mis ei võimalda asjaomasel isikul sõlmida abielu teise isikuga:

- a) isik on noorem kui 16-aastane;
- b) isikul on teadaolev dementsus (isegi selgetel perioodidel) ning ta on vaimupuude tõttu teovõimetu või ei tohi abielu sõlmida;
- c) isik on juba abielus (abielu sõlmitud katoliiklikult või ilmalikult), isegi kui sündide, surmade ja abielude registrisse ei ole vastavat kannet tehtud.

Allpool on esitatud suhtelised kehtetuks tunnistamist põhjustavad asjaolud, mis ei võimalda asjaomastel isikutel teineteisega abielluda:

- a) otsene veresugulus;
- b) teise ringi külglinis veresugulus;
- c) otsene hõimlus;
- d) üks abikaasast on varem süüdi mõistetud teise poole abikaasa mõrvas või mõrvakatses või kui see abikaasa on olnud sellise teo kaasosaline. Nõusoleku puudumisele tuginedes võib abielu kehtetuks tunnistada järgmistel juhtudel:

- a) kui abielu sõlmimise ajal ei olnud üks pool oma tegudest teadlik ajutise puude tõttu või muul põhjusel;
- b) kui ühte poolt eksitati seoses teise poole tegeliku füüsilise identiteediga;
- c) kui nõusolek saadi füüsilise sunni avaldamise tulemusel;
- d) kui nõusolek on võltsitud.

Veale, mille tõttu on nõusolek kehtetu, saab abielu kehtetuks tunnistamisel tugineda üksnes siis, kui see on seotud teise abikaasa oluliste isikuomadustega ning kui on tõestatud, et vastasel korral ei oleks abielu sõlmitud.

Moraalse sunni avaldamise tulemusel sõlmitud abielu võib kehtetuks tunnistada, kui ühte poolt on tõsiselt ja ebaseaduslikult ähvardatud ja tema hirm abielusuhete ees oli põhjendatud.

Kui keegi pressib nõusoleku teiselt poolelt välja teadlikult ja ebaseaduslikult, lubades, et sel juhul ei kahjusta tema või keegi teine seda isikut, on see võrdsustatud ebaseadusliku ähvardusega.

Nõusoleku andmine abieluteremoonia ajal kujutab endast eeldust, et abikaasad mitte ainult ei soovi abielluda, vaid ka seda, et nende nõusolek ei ole saadud vea tõttu või sunni teel.

9 Millised on abielu kehtetuks tunnistamise õiguslikud tagajärjed?

Kui mõlemad abikaasad on ilmaliku abielu sõlminud heas usus, avalduvad selle abielu kehtetuks tunnistamise tagajärjed neile ja kolmandatele isikutele siis, kui vastav kohtuotsus muutub lõplikuks ja edasikaebamatuks.

Kui lepingu sõlmis heas usus vaid üks abikaasa, võib vaid see abikaasa nõuda abieluseisusest tulenevaid hüvesid ja olla vastu sellele, et neid võimaldatakse kolmandatele isikutele, tingimusel et see peegeldab pelgalt abikaasadevahelisi suhteid.

Leitakse, et heauskselt on abiellu astunud abikaasa, kes sõlmib abielulepingu, olles samas põhjendatud teadmatuses asjaolust, mille alusel on abielu õigustühine või kehtetu, või kelle nõusolek on temalt välja pressitud füüsilise või moraalse sunni teel.

Heauskuse kohtulik kindlakstegemine on riiklike kohtute ainupädevuses. Eeldatakse abikaasade heauskust.

Kui abielu on tühistatud või kehtetuks tunnistatud, on heausksel abikaasal õigus saada elatist pärast seda, kui otsus muutub lõplikuks ja edasikaebamatuks või kui otsus registreeritakse.

10 Kas abielulahutusega seotud küsimusi on võimalik lahendada kohtuväliselt?

Enne lahutusprotsessi alustamist peab perekonnaseisuamet või kohus teavitama abikaasasid perevahenduse teenuste olemasolust ja eesmärkidest. Perevahendus on kohtuväline meetod, mille abil lahendada peresuhetes tekkivaid konflikte, ning selle käigus püüavad pooled oma isikliku ja otsese osalusega jõuda vahendaja abil kokkuleppele.

Selle alternatiivse vaidluste lahendamise meetodi kasutamise tulemusel võidakse lahendada konfliktid, mis tulenevad vanemliku vastutusega seotud korraldusest ja selle muudatustest ning selle korralduse mittejärgimisest, lahutusest ja lahuselust, lahusele asendamisest lahutusega, lahus elavate abikaasade leppimisest, ajutise või lõpliku elatise määramisest ja muutmisest, perekonna kodu määramisest teatavale isikule, teise abikaasa perekonnanime kasutamise keelamisest ja endise abikaasa perekonnanime kasutamise lubamisest.

Perevahendaja on justiitsministeeriumi (*Ministério da Justiça*) litsentsi omav kutseala esindaja, kes vastutab kohtumiste sõltumatu ja erapooletu läbiviimise eest eesmärgiga aidata pooltel jõuda omavahel kokkuleppele.

Lahutus vastastikusel kokkuleppel võib taotleda perekonnaseisuametis, välja arvatud olukordades, mis tulenevad kohtuliku lahutuse käigus saavutatud kokkulepetest, ja tingimisel et vastastikusel kokkuleppel abielu lahutamise avaldusele on lisatud üksikasjalik loetelu paari ühisvarast, abikaasade kodu kasutamise kokkulepe, elatist vajavale abikaasale elatise maksmist käsitlev kokkulepe ning tõend kohtuotsuse kohta, millega reguleeritakse vanemlikku vastutust, või kokkulepe vanemliku vastutuse kohta seoses mis tahes alaealiste lastega, kui kohus ei ole selles küsimuses varem otsust teinud.

11 Kuhu tuleb esitada abielu lahutamise, lahusele või abielu kehtetuks tunnistamise avaldus? Millised on avalduse vorminõuded ja millised dokumendid tuleb lisada?

Lahusele ja abielu lahutamine vastastikusel kokkuleppel

Lahusele ja abielu lahutamist vastastikusel kokkuleppel saavad perekonnaseisuametis taotleda mõlemad abikaasad vastastikusel kokkuleppel. Avaldusele tuleb lisada järgmised dokumendid:

- a) ühisvara üksikasjalik loetelu, esitades vara vastavad väärtused, või kui abikaasad otsustavad vara jagada, siis jagamiskokkulepe või avaldus sellise kokkuleppe sõlmimiseks;
- b) tõend kohtuotsuse kohta, millega reguleeritakse vanemlikku vastutust, või kokkulepe vanemliku vastutuse kohta seoses mis tahes alaealiste lastega, kui kohus ei ole selles küsimuses varem otsust teinud;
- c) kokkulepe elatise maksmise kohta seda vajavale abikaasale;
- d) kokkulepe ühise kodu kasutamise kohta;
- e) tõend abieluvaralepingu kohta, kui selline leping on olemas.

Kui esitatud dokumentides ei ole märgitud teisiti, siis eeldatakse, et kokkulepped hõlmavad nii menetlusperioodi kui ka sellele järgnevat perioodi.

Vastastikusel kokkuleppel aset leidva lahusele või lahutuse menetluse algatamiseks esitatakse abikaasade või nende esindajate allkirjastatud avaldus perekonnaseisuametile. Avaldus esitatakse koos eespool nimetatud dokumentidega ja sellele lisatakse tõend, mis sisaldab abielutunnistuse täielikku koopiat. Pärast avalduse saamist kutsub perekonnaseisumenetnik abikaasad kohtumisele, mille käigus kontrollitakse, kas õiguslikud eeltingimused on täidetud.

Kohtumisel teavitatakse abikaasasid perevahenduse teenuste olemasolust. Kui abikaasad soovivad ikkagi abielu lahutada, vaadatakse läbi kokkulepped ja abikaasad palutakse neid muuta, kui nende kokkulepetega ei kaitsta nõuetekohaselt neist ühe või laste huve. Selleks võib teha õigustoiminguid ja koguda tõendeid. Kui õiguslikud tingimused on täidetud ja eespool nimetatud menetlused läbi viidud, rahuldab perekonnaseisumenetnik avalduse.

Kui esitatakse alaealiste laste üle vanemliku vastutuse teostamist käsitlev kokkulepe, suunatakse menetlus selle esimese astme kohtu juures tegutsevale prokuratuurile, kes on pädev menetlema seda küsimust perekonnaseisuameti asukohajärgses kohtupiirkonnas, et prokuratuuril oleks võimalik avaldada arvamus 30 päeva jooksul.

Kui prokuratuur leiab, et kokkuleppega ei ole alaealiste huvid nõuetekohaselt kaitstud, võivad taotlejad seda vastavalt nõudmistele muuta või esitada uue kokkuleppe. Viimasel juhul esitatakse kokkulepe uuesti prokuratuurile. Kui prokuratuur leiab, et kokkuleppega on alaealiste õigused nõuetekohaselt kaitstud või kui abikaasad on muutnud kokkulepet prokuratuuri juhiste kohaselt, siis abielu lahutatakse.

Kui taotlejad ei nõustu prokuratuuri soovitud muudatustega ja kavatsevad ikkagi abielu lahutada ning/või kui esitatud kokkulepetega ei kaitsta piisavalt ühe abikaasa huve, siis nõusolekut ei anta ning lahutusmenetlus edastatakse selle piirkonna kohtule, kus perekonnaseisuamet asub.

Pärast seda, kui asi on suunatud kohtunikule menetlemiseks, vaatab kohtunik läbi abikaasade esitatud kokkulepped ning palub neil neid kokkuleppeid muuta, kui nendega ei kaitsta kas nende endi või nende laste huve.

Seejärel määrab kohtunik kindlaks lahutuse tagajärjed küsimustes, mida abikaasad ei ole muutnud. Kui mis tahes kokkulepetega ei kaitsta ühe abikaasa huve piisavalt, võib kohtunik nende huvide kaitsmiseks ja esitatud kokkulepete läbivaatamiseks ette näha toimingud või vajalike tõendite esitamise. Lahutuse tagajärgede kindlaksmääramisel ei peaks kohtunik mitte ainult kutsuma abikaasasid sõlmima kokkuleppeid, vaid ka võtma neid kokkuleppeid arvesse.

Seejärel tehakse otsus lahutuse kohta vastastikusel kokkuleppel ning vastavasse registrisse tehakse asjakohane kanne.

Kui vastastikusel kokkuleppel taotletava lahusele või abielu lahutamise avaldusele ei lisata mis tahes eespool nimetatud kokkuleppeid, tuleb asjaomane avaldus esitada kohtule.

Sel juhul esitatakse abielu lahutamise avaldus kohtule. Kui kohtunik on saanud avalduse, vaatab ta läbi abikaasade esitatud kokkulepped ning palub neil neid kokkuleppeid muuta, kui nendega ei kaitsta kas abikaasade endi või nende laste huve. Kohtunik määrab kindlaks lahutuse tagajärjed seoses küsimustega, milles abikaasad ei ole kokku leppinud, ning selleks ja esitatud kokkulepete kaalumiseks võib ta ette näha toimingute tegemise ja vajalike tõendite esitamise. Lahutuse tagajärgede kindlaksmääramisel ei peaks kohtunik mitte ainult kutsuma abikaasasid sõlmima kokkuleppeid, vaid ka võtma neid kokkuleppeid arvesse. Seejärel tehakse otsus lahutuse kohta vastastikusel kokkuleppel ning vastavasse registrisse tehakse asjakohane kanne.

Kohtulik lahusele või lahutus

Kohtuliku lahusele või abielu kohtuliku lahutamise avaldus tuleb esitada perekonnaasjade kohtule või sellise kohtu puudumisel territoriaalset pädevust omavale piirkonnakohtule. Territoriaalne pädevus tehakse kindlaks hageja (avalduse esitaja) elu- või asukoha järgi.

Lahutust käsitlevaid sätteid kohaldatakse lahusele suhtes *mutatis mutandis*.

Lahusele lõpeb abikaasade leppimisega või abielu lahutamiselega.

Mõlemad abikaasad võivad taotleda kohtulikku lahutust, tuginedes vähemalt aasta kestnud *de facto* lahuselule, enam kui aasta kestnud muutustele teise abikaasa vaimses tervises, sest nende muutuste tõsidus seab ohtu kooselu võimalikkuse, abikaasa eemalviibimisele, ilma et temalt oleks vähemalt aasta jooksul saadud ühtegi teadet, ning muudele asjaoludele – olenemata abikaasadele omistatavast süüst –, mis tõendavad abielu pöördumatut lõppemist.

Kannatanud abikaasal on üldkohtutes õigus nõuda hüvitist teise abikaasa tekitatud kahju eest tsiviilvastutust käsitlevate üldtingimuste alusel.

Abikaasa, kes esitas lahutusavalduse, tuginedes abikaasa vaimses tervises toimunud muutustele, peab hüvitama talle abielu lahutamise kaasneva isikukahju. Avalduse selleks peab see teine abikaasa esitama lahutusmenetluse raames.

Kui abielu lahutamise aluseks on enam kui aasta kestnud muutus abikaasa vaimses tervises ja kui see muutus on nii tõsine, et seab ohtu kooselu võimalikkuse, või kui aluseks on abikaasa vähemalt üheaastane eemalviibimine, ilma et temalt oleks saadud mis tahes teateid, võib avalduse esitada vaid see abikaasa, kes tugineb muutusele abikaasa vaimses tervises või teise abikaasa eemalviibimisele.

Kui abikaasal, kes soovib esitada lahutusavalduse, ei ole lubatud seda teha, võib hagi esitada tema seaduslik esindaja, kellele on andnud volituse perekonnanõukogu. Kui seaduslik esindaja on teine abikaasa, võib hagi esitada teoõigust omava isiku nimel tema mis tahes otsene sugulane või kuni kolmanda ringi külgliinis sugulane, tingimusel et selleks annab loa ka perekonnanõukogu.

Abielu lahutamise õigust ei anta edasi surma korral, kuid abielu lahutamise avalduse esitanud isiku pärijad võivad jätkata menetlust pärandvara seisukohast, kui hageja sureb menetluse ajal. Samamoodi võib menetlust jätkata kostja pärijate vastu.

Kui avaldus on esitatud ja hagi on võimalik menetleda, määrab kohtunik kindlaks lepituskohutimise aja ning nii hageja kui ka kostja kutsutakse isiklikult kohtusse.

Kui lepitamine ei õnnestu, proovib kohus saavutada abikaasade vahel kokkuleppe, et lahutada abielu vastastikusel kokkuleppel. Kui selline kokkulepe saavutatakse või kui abikaasad otsustasid menetluse mis tahes etapis lahutada abielu vastastikusel kokkuleppel, jätkatakse protsessi seda laadi menetluse alusel *mutatis mutandis*.

Kui kohtunik ei suuda saavutada abikaasade vahel kokkulepet lahutada abielu või alustada lahusele vastastikusel kokkuleppel, püüab ta aidata sõlmida abikaasadel kokkuleppe seoses elatise maksmisega ja vanemliku vastutuse teostamisega. Samuti püüab kohtunik aidata abikaasadel jõuda vajaduse korral kokkuleppele selles, kuidas kasutatakse nende ühist kodu menetluse jooksul.

Lepituskohutimise käigus või menetluse mis tahes muus etapis võivad pooled leppida kokku, et lahutus toimub või lahusele algab vastastikusel kokkuleppel, tingimusel et täidetud on vajalikud eeltingimused.

Kui üks pool nõusolekut ei anna või kui lepitamine ei ole võimalik, palub kohtunik kostjal esitada oma kaitseargumentid 30 päeva jooksul. Teate edastamisel saadetakse kostjale ka hagiavalduse koopia.

Kui kostja asukoht ei ole teada ning tema asukohta kindlakstegemiseks on tehtud kõik menetlust käsitlevate õigusaktidega ette nähtud jõupingutused, mis ei ole aga kandnud vilja, siis lepitamiseks ette nähtud päeval ei kohtuta ning kostjat teavitatakse avaliku teate abil kaitseargumentide esitamise võimalusest.

Kui kaitseargumentide esitamise tähtaeg on möödunud, jätkub menetlus tavapärase menetluse korra kohaselt. Selle menetluse jooksul tehakse kindlaks vaidluse ese ja tehakse teatavaks tõendite alused. Selle protsessi raames toimub lõplik istung, kus esitatakse tõendid. Viimase kohtuistungil lõppedes kohtuasja menetlemine lõpetatakse ja kohtuasi antakse kohtunikule, kes teeb otsuse 30 päeva jooksul.

Vastuhagis võib taotleda lahusele isegi juhul, kui hageja on taotlenud abielu lahutamist. Kui hageja on taotlenud lahusele, võib kostja esitada vastuhagis abielu lahutamise avalduse. Kui hagi ja vastuhagi rahuldatakse, siis tuleb võimaldada lahutust.

Abielu kehtetuks tunnistamine

Abielu kehtetuks tunnistamisele ei saa tugineda ei kohtus ega kohtuväliselt seni, kuni konkreetselt sel eesmärgil esitatud hagiavaldusega seoses on tehtud kohtuotsus, millega abielu tunnistatakse kehtetuks.

Selline hagiavaldus esitatakse perekonna- ja alaealiste asjade kohtule, kusjuures selles alguses hagiavalduses tuleb kaitsevaidete kujul määrata ära menetluse pooled, kirjeldada asjakohaseid fakte ja esitada oma taotlus.

Sellise hagiavalduse esitamise seaduslik õigus sõltub hagi alustest (*vt küsimusele nr 8 antud vastus*).

Abielu kehtetuks muutmise asjaolude põhjal on seaduslik õigus esitada avaldus abielu kehtetuks tunnistamiseks või sellise menetluse jätkamiseks abikaasadel või nende otseliinis sugulastel või kuni neljanda ringi külgliinis sugulastel, abikaasade pärijatel ja lapsendajatel ning prokuratuuril. Peale selle võib hagiavalduse esitada või menetlust jätkata hooldaja või eestkostja alaealise puhul ning vaimupuudest tuleneva keelu või teovõimetuse puhul ning õigusrikkuja esimene abikaasa topeltabielu korral.

Abielu kehtetuks tunnistamist isikuomaduste kohta eksitava teabe esitamise tõttu võivad taotleda abikaasad ise või mis tahes isikud, keda abielu mõjutab. Muudel nõusoleku puudumisega seotud juhtudel võib hagi abielu kehtetuks tunnistamiseks esitada vaid see abikaasa, kelle nõusolek puudus. Kuid selle abikaasa otsesed hõimlased ja nende pärijad või tema lapsendajad võivad menetlust jätkata, kui hageja sureb menetluse ajal.

Hagiavalduse abielu kehtetuks tunnistamiseks nõusolekuga seotud puuduste alusel võib esitada vaid see abikaasa, kes kannatas vea tõttu või kellele avaldati sundi, kuid tema otsesed hõimlased ja nende pärijad või tema lapsendajad võivad menetlust jätkata, kui hageja sureb menetluse ajal.

Hagiavalduse abielu kehtetuks tunnistamiseks tunnistajate puudumise tõttu võib esitada vaid prokuratuur.

Hagiavalduse abielu kehtetuks tunnistamiseks võib kehtetuks tunnistamist põhjustavate asjaolude alusel esitada järgmise aja jooksul:

a) kui tegemist on juhtumitega, mis on seotud alaealistega, vaimupuudest tuleneva keelu või teovõimetusega või teadaoleva vaimuhaigusega, ja hagiavalduse esitab teovõimetu isik, siis kuue kuu jooksul pärast isiku täisealiseks saamist, keelu või teovõimetuse kõrvaldamist või vaimuhaiguse kadumist; kui hagiavalduse esitab mõni teine isik, siis kolme aasta jooksul alates abielu sõlmimisest, kuid mitte pärast täisealiseks saamist, teovõimetuse kõrvaldamist või vaimuhaiguse kadumist;

b) kolme aasta jooksul alates abielu sõlmimisest, kui isik mõisteti süüdi ühe poole abikaasa mõrva eest;

c) muudel juhtudel kuue kuu jooksul alates abielu lõppemisest.

Vaid prokuratuur tohib esitada hagiavalduse enne abielu lõppemist.

Abielu kehtetuks tunnistamise avaldust, mis põhineb asjaolul, et varasem abielu ei ole veel lahutatud, ei saa esitada või sellist menetlust ei saa jätkata, kui pooleli on menetlus topeltabielus oleva isiku esimese abielu õigustühiseks või kehtetuks tunnistamiseks.

Abielu kehtetuks tunnistamise hagiavalduse, mis põhineb ühe või mõlema poole nõusoleku puudumisel, võib esitada ainult kolme aasta jooksul alates abielu sõlmimisest või kui hageja ei olnud sellest teadlik, siis kuue kuu jooksul alates hetkest, mil ta saab sellest teada.

Õigus esitada hagiavaldus abielu kehtetuks tunnistamiseks nõusolekus sisalduvate puuduste alusel aegub, kui seda avaldust ei esitata kuue kuu jooksul alates puuduse kõrvaldamisest.

Abielu kehtetuks tunnistamise avalduse tunnistajate puudumise alusel võib esitada vaid ühe aasta jooksul alates abielu sõlmimisest.

Algsele hagiavaldusele peavad olema lisatud abielutunnistus ja võimaluse korral (kui hagiavalduse esitamise aluseks on vanus) asjaomase poole sünitunnistus.

Kui kaitseargumentide esitamise tähtaeg on möödunud, jätkub menetlus eespool nimetatud tavapärase menetluse korra kohaselt.

Abielu kehtetuks tunnistamine lõpeb ja abielu loetakse kehtivaks selle sõlmimise hetkest, kui enne abielu kehtetuks tunnistamise otsuse jõustumist ja edasikaebamatuks muutmist leiab aset mis tahes järgmine sündmus:

a) kui abiellumiseks sobimatus eas olnud laps kinnitab oma abielu perekonnaseisuametniku ja kahe tunnistaja ees pärast täisealiseks saamist;

b) kui teovõimetu või vaimupuudega isik kinnitab oma abielu eelmises punktis esitatud tingimustel pärast seda, kui tema teovõime on taastunud või vaimupuue on kadunud, või vaimuhaiguse korral pärast seda, kui haigust põdev isik on lasknud oma vaimset tervist kohtulikult kontrollida;

c) kui topeltabielus oleva isiku esimene abielu tunnistatakse õigustühiseks või kehtetuks;

d) kui tunnistajate puudumine tuleneb põhjendatud, perekonnaseisuametniku poolt tunnistatud asjaoludest, tingimusel et abielu sõlmimisega seoses ei ole mingeid kahtlusi.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Jah, õigusabiskeeme kohaldatakse kõigis kohtutes olenemata menetluse vormist.

Lisateabe saamiseks vt õigusabi käsitlev teabeleht.

13 Kas abielulahutuse, lahuse või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse saab edasi kaevata?

Jah. Nende kohtuasjade puhul on alati olemas edasikaebamisvõimalus.

14 Milline on abielulahutuse, lahuse või abielu kehtetuks tunnistamise õigusliku tunnustuse taotlemise kord selles liikmesriigis, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus?

Kui asjaomane otsus on tehtud mõnes Euroopa Liidu liikmesriigis, v.a Taanis, siis tunnustatakse seda otsust teistes liikmesriikides vastavalt nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrusele (EÜ) nr 2201/2003.

Kui otsus tehti Taanis, kohaldatakse välisriigi kohtuotsuse läbivaatamist käsitlevat erimenetlust.

Selle menetluse käigus esitatakse läbivaadatav otsus koos hagiavaldusega ning vastaspoolt teavitatakse sellest avaldusest ja talle antakse 15 päeva vastuse esitamiseks. Sellele vastusele võib hageja omakorda vastata kümne päeva jooksul alates kostja vastusest teavitamisest. Kui pooled on esitanud kõik oma väited ning tehtud on kõik asjakohased toimingud, antakse kõik dokumendid menetlusosalistele ja prokuratuurile 15 päevaks tutvumiseks.

Kohtuotsuse tunnustamiseks peavad olema täidetud järgmised tingimused:

- peavad puuduma kahtlused kohtuotsust sisaldava dokumendi autentsuse või otsuse usaldusväärsuse kohta;
- kohtuotsus peab olema muutunud lõplikuks vastavalt selle riigi õigusnormidele, kus see otsus tehti;
- kohtuotsuse peab olema teinud selline välisriigi kohus, kelle poole on pöördutud kooskõlas seadusega, ning otsus ei tohi olla tehtud Portugali kohtute ainupädevusse kuuluvas küsimuses;
- kaitsel ei tohi olla võimalik tugineda sama kohtuasja samaaegsele menetlemisele teises kohtus (*lis pendens*) või Portugali kohtus menetletud asjaga seoses tehtud jõustunud kohtuotsusele (*res judicata*), välja arvatud juhul, kui menetluse algatamist ei võimaldanud välisriigi kohus;
- kostjale peab olema hagiavaldus kätte toimetatud nõuetekohaselt vastavalt otsuse teinud kohtu asukohariigis kehtivatele nõuetele ning menetluse käigus peab olema järgitud kaitseõiguse ja menetlusosaliste võrdse kaitse põhimõtteid;
- tegemist ei tohi olla otsusega, mille tunnustamisega kaasneks olukord, mis oleks täielikult vastuolus Portugalis kehtivate rahvusvahelise avaliku korra põhimõtetega.

15 Millisesse kohtusse peaksin pöörduma, kui soovin vaidlustada abielulahutuse, lahuse või abielu kehtetuks tunnistamise otsuse tunnustamist, kui otsuse on teinud mõne teise liikmesriigi kohus? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Kui asjaomane pool soovib esitada avalduse abielulahutust, lahuse või abielu kehtetuks tunnistamist käsitleva otsuse peale Euroopa Liidu liikmesriigis, v. a Taanis, tuleb hagiavaldus esitada perekonnaasjade kohtule. Territoriaalset pädevust omav kohus määratakse kindlaks selle liikmesriigi siseriiklike õigusnormide alusel, kus tunnustamise avaldus esitatakse.

16 Millise riigi õigust lahutusmenetluses kohaldatakse, kui abikaasad ei ela selles liikmesriigis või on eri riikide kodanikud?

Vastavalt siseriiklikele kollisiooninormidele kohaldatakse lahutuse ja lahuse küsimuste puhul abikaasade ühise päritoluriigi õigust. Kui abikaasadel ei ole sama riigi kodakondsus, kohaldatakse nende ühise alalise elukoha järgset õigust. Ühise alalise elukoha puudumise korral kohaldatakse selle riigi õigust, millega on abikaasade pereelu kõige rohkem seotud.

Kuid kui abielu jooksul on kohaldatav õigus muutunud, võib lahuse või lahutuse võimaldamisel aluseks võtta vaid need asjaolud, mis on asjakohased nende esinemise ajal.

Lisateave

Lisateavet võite leida järgmistelt veebisaitidelt:

[justiitsministeerium](#);

[õiguspoliitika peadirektoraat](#);

[õigusemõistmise peadirektoraat](#);

[sotsiaalse rehabilitatsiooni peadirektoraat](#);

[registre ja notarite instituut](#);

[vaidluste alternatiivse lahendamise amet](#);

[ülemkohus](#);

[Coimbra apellatsioonikohus](#);

[Évora apellatsioonikohus](#);

[Lissaboni apellatsioonikohus](#);

[Porto apellatsioonikohus](#);

[Guimarãesi apellatsioonikohus](#);

[ametlik väljaanne](#);

[õigusdokumentide andmebaas](#).

Viimati uuendatud: 30/04/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega.

Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.